

CONTINUÏTAT I NOUS PROJECTES

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2001-2005)

CARLES RIBA ROMEVA

Soci i president del CECBLL entre 1995 i 2013

En assumir l'encàrrec de relatar la vida del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat entre 2001 i 2005, se'm presenten dues consideracions inicials: en primer lloc, el llibre excel·lent de Jesús Vila *Fer Comarca. El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat 1974-2015* (Edicions del Llobregat 2015) cobreix aquest període i tot el temps en què vaig ser president (1995-2013). I, en segon lloc, m'és difícil limitar-me estrictament al període 2001-2005 ja que molts fets no s'expliquen sense iniciatives o decisions anteriors, o es projecten sobre el període posterior. Procuraré, doncs, explicar les meves vivències i percepcions tot posant l'èmfasi en el període assignat.

En l'elecció com a president, el 1995, feia dotze anys que havia deixat de ser alcalde de Sant Joan Despí (1979-1983) i vicepresident de la Corporació Metropolitana de Barcelona i m'havia reincorporat com a professor a la Universitat Politècnica de Catalunya on, a més de la tasca docent, vaig impulsar la col·laboració entre universitat i empreses.

Seguia les vicissituds del Centre d'Estudis Comarcals a través de la meua muller, Mercè Renom, que havia exercit diferents càrrecs a la Junta i que el 1993 havia estat elegida la primera presidenta de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana;

també havia estat ponent en algunes de les Jornades d'Estudis del Baix Llobregat (1982-1987) i redactor de *l'Atlas del Baix Llobregat* (1995).

Mentre Mercè Renom era vicepresidenta i Maribel Ollé directora, de la mà del president Jaume Codina havien impulsat un salt qualitatiu en la consolidació del Centre d'Estudis Comarcals amb la creació d'una xarxa de convenis anuals amb els ajuntaments i el Consell Comarcal. Això va permetre la institucionalització de la figura de gerent que, després d'haver-la exercit de forma precària Mercè Renom i Maribel Ollé, es va professionalitzar a partir de 1993 en la persona d'Enric Ferreres, amb qui vaig col·laborar estretament fins l'any 2008.

El 1995, Maribel Ollé em proposa que em presenti com a president del Centre d'Estudis Comarcals. La responsabilitat em feia respecte, però vaig acceptar. En el discurs del dia de l'elecció deia: "Assumeixo aquesta presidència amb la mateixa il·lusió que en un altre moment vaig assumir la presidència de l'Ajuntament del meu municipi; si bé en aquell moment assumia la coordinació d'una important tasca de gestió, ara crec que assumeixo la impulsó d'una necessària tasca de reflexió col·lectiva i, en definitiva, d'anticipació". I afegia: "El traspàs es realitza en unes condicions òptimes [...], rebem el llegat d'una gran

obra feta, el reconeixement col·lectiu i el prestigi de l'entitat i uns recursos que, si bé sempre considerem escassos, estan consolidats" i citava Jaume Codina i Mercè Renom.

Pel que fa al programa afegia: "Voldria ser molt caut abans de posar en comú les diferents preocupacions i les propostes d'actuació amb els membres de la nova junta". Apuntava, però, dues línies: adequar els estatuts, augmentar el nombre de socis i consolidar els recursos econòmics; i, més enllà dels tradicionals, ampliar els estudis en camps (territori, medi ambient, aspectes socials), tot fomentant la participació dels joves, especialment els batxillers i universitaris. En resposta a l'estranyesa de l'arxivera Mari Luz Retuerta respecte de la meua acceptació del càrrec, vaig argumentar que davant de la rigidesa de les administracions i dels acords polítics, el Centre d'Estudis ofereix un excel·lent marc per innovar i experimentar.

Les línies bàsiques de treball estaven traçades (Butlletins, Materials, Recerques Col·lectives; *Descobrim el Baix Llobregat*; exposicions itinerants) i la meua principal preocupació era consolidar-les i donar-hi continuïtat. Però també van anar sorgint noves iniciatives que tindrien un pes fonamental en el lustre 2001-2005, com ara: Trobades de Recerca Jove, Debats de Primavera i Tardor; Jornades d'Estudis del Patrimoni i, de manera destacada, els Premis de Reconeixement Cultural.

La meua experiència de col·laboració universitat-empreses m'havia ensenyat la importància d'estructurar els projectes. Així, doncs, el 8 de febrer de 1996, tres mesos després d'assumir la presidència i després d'escoltar els companys, presentava a la Junta un programa d'activitats on desgranava els objectius, la difusió, l'organització i el pressupost de cada un dels projectes del Centre.

A continuació faig un breu recorregut per alguns dels projectes i activitats del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat basant-me en les meves vivències i percepcions i fent especial èmfasi en el període assignat, 2001-2005.

A) Projectes i accions que incideixen en el període 2001-2005

Butlletí del Baix Llobregat

El butlletí del Centre d'Estudis Comarcals (*o Baix Llobregat*) de març del 1984 apareix amb un editorial

► Presentació a Sant Feliu de Llobregat de la V recerca col·lectiva *Les dones al Baix Llobregat*, el 21 de març de 2002. D'esquerra a dreta Conxita Solans, Esther Hachuel i Cristina Borderías

que deia "Tenim moltes coses a dir", i és que el butlletí ha estat el reflex de les activitats de l'associació. Els primers números ho cobrien tot: activitats, recerques, opinions, ressenyes de llibres. El 1994, després d'una aturada d'un any, el número 24 anuncia un replantejament de les publicacions del Centre: el butlletí (ara amb un consell editorial, el periodista Oriol Pàmies, i la impressió per AQUÍ + MAS) es reserva per a la informació interna de cada dia i es crea una revista anual, *Materials del Baix Llobregat*, amb un dossier temàtic, destinada a la investigació, la divulgació i les ressenyes de llibres.

El 1999 Oriol Pàmies demana ser rellevat i la responsabilitat és assumida per Jesús Vila i Àmbar Comunicació S.L. Tant l'Oriol com en Jesús s'han implicat amb el Centre molt més enllà de la tasca professional, sovint proposant temes de comunicació i esbossant editorials.

En el període 2001-2005 s'editen 25 números (del 51 al 75), que corresponen a una periodicitat trimestral. A partir de 2009 (número 91) s'editen en pdf i una part dels exemplars es difonen per correu electrònic fins al

número 110 (octubre de 2013). Després d'una interrupció de quasi dos anys a causa de la situació econòmica amb origen a la crisi de 2008, el número 111 reapareix el juny de 2015 en format web i periodicitat mensual.

Lamentablement, una greu fallada en el sistema informàtic ha fet que desapareguessin 46 butlletins (del 111 fins el 156, juliol de 2019), pèrdua difícilment reparable de la memòria del nostre Centre. A partir del número 157 (setembre de 2019), els butlletins tornen a ser accessibles al web del CECBLL i el 209 (juny de 2024) és el darrer número abans de tancar el present escrit. Caldria fer un esforç entre membres del Centre per aplegar tant com fos possible la informació perduda i, alhora, fixar en forma de pdf reproduïble els darrers butlletins accessibles en el web.

Materials del Baix Llobregat

El número 1 de la revista anual *Materials del Baix Llobregat*, una excel·lent iniciativa de 1994, veu la llum la primavera de 1995 després d'un cert

endarreriment en la recepció dels treballs. El meu propòsit fou consolidar la revista: es va establir un responsable i vaig proposar que la publicació sortís cada any, de manera que els articles que no arribessin a temps s'incloguessin en el número següent. Felicito tots els responsables, comissions de redacció i equips de gestió que ho han fet possible: des de 1994 fins a 2024 (30 anys) s'han editat 26 números, amb salts tan sols entre els números 1 i 2, i els números 21 i 22, que corresponen a dos anys cada un.

A títol d'exemple, els dossiers dels números del període assignat són: *Materials* 7, de 2001, "*Les Festes al Baix Llobregat*"; *Materials* 8, de 2002, "*Models urbans, models de creixement*"; *Materials* 9, de 2003, "*L'ensenyament al Baix Llobregat*"; *Materials* 10, de 2004, "*Evolució política al Baix Llobregat*"; i *Materials* 11, de 2005, "*Organització territorial: elements recents del debat a la comarca*".

El conjunt de números editats —tots ells es troben al repositori cooperatiu de Revistes Catalanes amb Accés Obert (RACO)— constitueixen un patrimoni imprescindible de reflexió i de coneixement sobre el Baix Llobregat, especialment a través dels seus dossiers, així com el seguiment i valoració de la bibliografia dels treballs que es publiquen a la comarca.

Recerques Col·lectives

Aquest projecte (o projecte de projectes) és un dels més innovadors, participatius i reeixits de la llarga trajectòria del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. La idea va ser proposada per Jaume Codina i la forma la hi va donar Mercè Renom, encarregada de coordinar la 1a: *Guerrilles al Baix Llobregat. Els carrasquets del segle XVIII, i els carlins i els republicans del segle XIX*. Per donar coherència al conjunt de l'obra que, convocada el 1982, aplegà 20 treballs, Mercè Renom va fer una introducció (122 pàgines) i va negociar-ne la publicació el 1986 en una editorial de prestigi com és Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pautes que segueixen les següents Recerques Col·lectives.

En el període ressenyat es publica el 2001 la 4a Recerca Col·lectiva *El Franquisme al Baix Llobregat*, coordinada per Carles Santacana, 12 anys després de la seva convocatòria el 1985; la 5a Recerca Col·lectiva sobre *Les dones i la història al Baix Llobregat*, coordinada per Cristina Borderías i Soledad Bencoeche, que

es publica en un doble volum el 2002; la 6a Recerca Col·lectiva, convocada el 2001, *El Llobregat, història i actualitat ambiental d'un riu*, coordinada per Narcís Prat i Enric Tello i finançada per la Fundació AGBAR, és publicada pel mateix Centre d'Estudis el 2004 en un gran format i amb abundància de mapes, figures i imatges.

Posteriorment, les Recerques Col·lectives continuen fins a la 12a, onze d'elles publicades, i n'hi ha d'altres en curs. En el Programa d'Activitats de febrer de 1996 proposava el llançament d'una recerca cada dos anys i un període de realització de tres anys, així com els canals de difusió i els recursos econòmics per dur-ho a terme. El projecte ha tingut continuïtat però bona part de les mesures no s'han complert.

En conjunt, les Recerques Col·lectives són una obra immensa, plural i central de l'activitat del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat que, junt amb monografies d'autor i l'*Atlas del Baix Llobregat*, restaran com una de les principals referències de la comarca. Diverses Recerques Col·lectives s'han iniciat amb cursos organitzats per l'Arxiu Comarcal de la mà de l'arxivera Mari Luz Retuerta.

Descobrim el Baix Llobregat

Aquest era un projecte de difusió del coneixement sobre la comarca, iniciat el 1994 en col·laboració amb el Consell Comarcal, ideat i coordinat per Gemma Tribó, que va fracassar a causa d'una greu interferència política. Cada edició constava d'un quadern divulgatiu profusament il·lustrat (amb tiratges elevats) que s'acompanyava d'unes fitxes didàctiques destinades als centres escolars.

El número 4 sobre *El moviment obrer (1939-1978)* s'encarregà a Carmen García-Nieto (germana de Juan García-Nieto) que, poc després d'haver lliurat l'original, morí el 1998. L'enfocament no va agradar a certs exsindicalistes que, amb el suport del president del Consell Comarcal d'aleshores, n'impediren la difusió. Finalment, els sindicalistes discrepants redactaren un text alternatiu (*El moviment obrer. Contextualització històrica*, 1999) i es difongueren conjuntament tots dos textos sense les fitxes. Posteriorment, el Consell Comarcal no encarregà al Centre d'Estudis el cinquè número sobre *L'Agricultura al Baix Llobregat* (2001) ni l'acompanyà de les fitxes. Fou la mort de la col·lecció.

Aquest episodi, però, va tenir conseqüències molt més greus que una desavinença (de fet, una censura)

sobre un text. Aquell any, el Consell Comarcal no va fer efectiu el conveni que cobria la meitat (uns 24.000 €) del pressupost del Centre d'Estudis i l'any següent el va reduir a la meitat. Vaig tenir la sensació que aquella mesura volia fer caure el Centre d'Estudis o, almenys, desmuntar l'estructura de gestió que tan treballósament havien construït Mercè Renom i Maribel Ollé amb Jaume Codina. Afortunadament, els ajuntaments de la comarca no van secundar el president del Consell Comarcal i amb la tenacitat i el sacrifici personal d'Enric Ferreras, en poc més d'un any vam reconstruir un finançament alternatiu diversificat amb un pes molt inferior del Consell Comarcal.

Trobades de Recerca Jove

Com ja havia anunciat en assumir la presidència del Centre, em preocupava especialment involucrar les noves generacions en la reflexió sobre la comarca i el seu futur a través dels treballs de recerca que ja es fan en el si de les escoles i els instituts. El projecte, que va arrencar gràcies a la gestió eficient d'Anna Argilés, la primera responsable, va adoptar el nom de Trobades de Recerca Jove i consistia en uns premis als millors treballs realitzats en els centres educatius de la comarca amb l'objectiu de presentar-los i premiar-los.

La primera Trobada de Recerca Jove va tenir lloc el mes d'abril de 1997 al Parc Torreblanca (al costat del Consell Comarcal) amb una bona resposta; l'octubre del mateix any es presentava a Sant Feliu l'edició d'un resum dels millors treballs que incloïa els premiats. Tot un estímul per als alumnes i els docents! La segona Trobada de Recerca Jove va tenir lloc el 1998 a Can Mercader de Cornellà i la tercera, el 1999, al Centre Cultural Frederic Mompou de Castelldefels.

Una Trobada per any comportava un ritme excessiu i, a partir d'aleshores, es van convocar amb periodicitat biennal. La quarta Trobada va tenir lloc el maig de 2001 a Esparreguera; la cinquena, amb Josep Padró de responsable, el maig de 2003 a Vallirana; la sisena, el maig de 2005 a Sant Just Desvern. Encara van continuar quatre edicions més fins al 2013, amb Joana Llordella de responsable. Aquest darrer any, la Delegació d'Ensenyament del Baix Llobregat va crear Edurecerca i va invitar (de fet, forçar) el Centre d'Estudis a refondre-hi les Trobades de Recerca Jove. Després d'uns anys, amb la Covid, Edurecerca va acabar desapareixent.

Entre els centenars de treballs presentats (i dipositats a l'Arxiu Comarcal), en recordo especialment un: Els

pares dels nostres pares, d'un centre de Castelldefels, realitzat per 23 noies i nois que pouaven en les arrels dels seus avis. Aquests treballs podrien ser objecte d'un estudi específic. També penso que, amb les actualitzacions pertinents, les Trobades de Recerca Jove continuarien tenint sentit per vincular els estudiants de la comarca a la recerca i al Centre d'Estudis.

Debats de Primavera i de Tardor

La proposta de fer uns debats periòdics (que figurava en el Pla d'Actuació de 1996) va arrencar el 1998 gràcies a l'excel·lent gestió duta a terme per Esther Hachuel, incorporada a la Junta l'any anterior. El propòsit era obrir línies de debat sobre temes candents a la comarca i es proposava una periodicitat bianual: Debat de Primavera i Debat de Tardor.

► Debat de Primavera sobre la Llei d'organització territorial de Catalunya, celebrat el març del 2005 al Centre de Promoció Econòmica del Prat de Llobregat

El primer Debat de Tardor va tenir lloc el novembre de 1998 a Viladecans sobre el Parc Agrari del Baix Llobregat; el Debat de Primavera següent va tractar sobre la mobilitat intracomarcal i el de Tardor al Museu de Gavà sobre la universitat al Baix Llobregat en el segle XXI; l'any 2000, amb Alfons López Borgoñoz com a responsable (Esther Hachuel havia estat elegida regidora de Cultura a Sant Feliu de Llobregat), el Debat de Primavera va ser sobre el voluntariat a Martorell i el de Tardor, sobre les televisions locals a Can Pascual d'Esparreguera; el 2001, el Debat de Primavera va ser sobre la societat del coneixement a Can Masallera de Sant Boi i, el de Tardor, sobre la banda ampla al Campus de Castelldefels de la UPC; el 2002, el Debat de Primavera versà sobre els espais naturals, al Prat

de Llobregat i el de Tardor, sobre el trambaix a Sant Vicenç dels Horts.

A partir d'aleshores, els debats s'espaiaven en el temps: el Debat de Primavera de 2003 a la Colònia Güell tracta sobre la cripta de Gaudí; el de Primavera de 2004 a Esparreguera, sobre la deslocalització industrial; el 2005, el Debat de Primavera al Prat de Llobregat tracta de l'organització territorial de Catalunya i el de Tardor, a Sant Andreu de la Barca, sobre el mateix tema amb els agents socials; el Debat de Primavera de 2006 va ser també sobre l'organització territorial i el Debat de Primavera 2007, el darrer, va entroncar amb els projectes sobre Memòria Democràtica.

Els Debats van ser una eina de participació important que va connectar el Centre d'Estudis amb molts responsables d'associacions, institucions i organitzacions del món polític, econòmic i social. Ateses la seves característiques i els mitjans disponibles, no es van enregistrar ni publicar.

Jornades d'Estudis del Patrimoni del Baix Llobregat

La iniciativa va néixer de l'impuls de Conxa Sánchez, aleshores consellera comarcal de Cultura, i de la cooperació entre el Centre d'Estudis, el Consell Comarcal i, en aquella ocasió, l'Ajuntament de Cornellà, amb el suport de la Generalitat i de la Diputació de Barcelona.

El contingut i l'èxit de participació de les 1es JEPBLL realitzades el març de 1998 al Centre Cívic Titan de Cornellà van impulsar l'edició de les actes i la seva continuïtat. Les 2es JEPBLL es realitzen el 2000 a Molins de Rei i les 3es JEPBLL el 2002 al Museu de Gavà. Les 4es JEPBLL van tenir lloc el 2004 al Palau Falguera de Sant Feliu de Llobregat amb el subtítol "Diferents maneres d'entendre el patrimoni i d'actuar-hi". Recordo vivament la conferència de Bob Hawkins explicant el funcionament d'English Heritage, la institució que vetlla pel patrimoni nacional anglès, i el paper de l'associació National Trust, fundada el 1895, aleshores amb 1,7 milions de membres, que gestiona propietats d'interès històric (edificis, paisatges) amb capacitat per generar recursos i destinar-los a patrimoni.

Les primeres quatre JEPBLL van ser possibles gràcies al tàndem format per Enric Ferreras, del Centre d'Estudis, i Pilar Vicente, del Consell Comarcal. A causa d'interferències electorals, les 5es JEPBLL no es van celebrar fins al 2008 a Sant Andreu de la

Barca. La meua ponència "Nova visió del patrimoni: sostenibilitat, cohesió social i participació ciutadana" proposava un concepte ampli de patrimoni amb l'objectiu d'inspirar l'acció de les Comissions Cíviques de Patrimoni acabades de crear.

Posteriorment, les Jornades del Patrimoni (JPBL) han continuat en vuit edicions més entre els anys 2007 i 2023.

Premis de Reconeixement Cultural

L'any 1999 se celebraven els 25 anys de la (primera) fundació del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. En la comissió per organitzar l'efemèrides hi participava Jesús Vila, col·laborador destacat del Centre d'Estudis, que va proposar la realització d'uns Premis de Reconeixement Cultural del Baix Llobregat tot desgranant-ne les seves característiques: nominacions, ternes seleccionades i premiats, festa de lliurament, etc. Vam acceptar la seva proposta i vam acabar de perfilar entre tots les categories, noms, etc. Vist des d'ara, quina visió la de Jesús Vila!

Agnès Dal Maschio (que va gestionar el guardó amb els artistes Jordi Serra i Xavier Corberó) i Conxita Solans des de la Junta i Enric Ferreras i Maria Antònia Maurel des de l'equip de gestió, van ser clau en la impulsó del projecte. Els I Premis es van celebrar el desembre de 1999 a Castelldefels, els II Premis el 2001 a Molins de Rei, els III Premis el 2003 a Sant Boi de Llobregat i els IV Premis el 2005 a Sant Feliu de Llobregat.

Des d'aleshores hi ha hagut 6 edicions més entre 2007 i 2022, que dibuixen una trajectòria magnífica d'11 edicions i 25 anys en què el dia del lliurament continua essent la gran festa de referència de la cultura de la comarca. El desembre de 2023 s'acaba d'editar el llibre *Persones, valors i xarxes. El Baix Llobregat a través dels Premis de Reconeixement Cultural*, de les autores Esther Hachuel, Mercè Renom i Neus Ribas, que explica abastament aquests esdeveniments i, per tant, no cal detallar-ho més.

► II Premis de Reconeixement Cultural del Baix Llobregat el 14 de desembre del 2001 a Molins de Rei

B) Projectes i accions que incideixen en períodes posteriors a 2005

Les Trobades d'Entitats d'Estudis

Quan es crea el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat l'any 1974, a la comarca hi ha tan sols dos centres d'estudis locals: Amics d'El Prat, fundat el 1954 i el Centre d'Estudis Martorellencs, fundat el 1972. Posteriorment, han anat sorgint (i desapareixent) altres centres locals, uns cinc en el període 1981-1990, uns vuit més entre 1991-2000 i encara alguns més entre 2001-2005.

Informalment s'havien fet algunes trobades de centres d'estudis locals de la comarca però no va ser fins l'octubre de 2007 que es va convocar la 1a Trobada d'Entitats d'Estudis del Baix Llobregat al Campus de la UPC de Castelldefels. Des d'aleshores, s'han realitzat vuit Trobades d'Entitats d'Estudis del Baix Llobregat, imprescindibles per estrènyer les relacions entre els centres de la comarca.

Declaració d'utilitat pública i estructura en comissions

Després d'una intensa campanya de suports, el 2005 el Ministeri de l'Interior del Govern d'Espanya declarava el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat d'Utilitat Pública, fet que permet a particulars i empreses obtenir exempcions fiscals dels ajusts al Centre. L'alegria va ser molt molt gran però els resultats econòmics molt minsos ja que quasi ningú es va acollir a aquesta possibilitat. En tot cas, l'entitat va guanyar en reconeixement i prestigi.

La reflexió arran de la conferència de Bob Hawkins en les 4es JEPBLL em va impulsar a un canvi d'estatuts el 2006 i a una estructuració més participativa el 2007, amb l'establiment de Comissions (Patrimoni, Recerca, Acció Cívica i Serveis) amb vicepresidències del Centre d'Estudis al davant i un suport de gestió en cada una d'elles, i una Comissió de Govern formada per les vicepresidències. A partir de 2013, amb el relleu a la presidència del Centre, aquesta estructura es va anar diluint.

La Comissió Cívica de Patrimoni

El tema del patrimoni m'havia cridat fortament l'atenció des de les Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat. En base a una ponència que vaig

presentar l'any 2006 a les Jornades de Patrimoni organitzades per Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Sant Andreu del Palomar, Barcelona), el 2007 el Centre d'Estudis Comarcals crea la Comissió Cívica del Patrimoni del Baix Llobregat (CCPBLL).

Durant la seva vigència (de 2007 a 2013), la Comissió Cívica va tractar uns 25 temes i va redactar 7 Dictàmens i 9 Resolucions. En el seu bon funcionament han destacat les presidències d'Agnès Dal Maschio, de Frederic Prieto i de Josep Padró, així com la secretaria tècnica d'Esther Hachuel.

La Comissió Cívica del Patrimoni del Baix Llobregat ha posat sobre la taula els valors de molts conjunts patrimonials, ha impulsat la resolució de temes i ha ajudat a resoldre conflictes. La seva continuïtat, avui dia en estudi, hauria de fer-se en el marc d'un acord més ampli entre el Departament de Cultura de la Generalitat i l'Institut Ramon Muntaner.

Edicions del Llobregat

Una de les activitats més persistents del Centre d'Estudis ha estat l'edició de llibres. Des de l'any 1982 fins l'any 2008, i excloses les primeres Recerques Col·lectives i alguna altra obra editades per Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ha editat llibres i opuscles sota l'empara de la entitat mateixa: *Butlletins*, *Materials*, *Trobades de Recerca Jove*, així com estudis i publicacions d'encàrrec.

Aquesta trajectòria va conduir a iniciar un segell editorial propi el 2008, *Edicions del Llobregat*, amb el suport d'Àmbar Comunicació S.L. La Junta establia un consell editorial i nomenava Montserrat Torra com a directora. Avui dia, setze anys després, *Edicions del Llobregat* és un projecte consolidat que ha editat més de 60 textos propis i per encàrrec.

Memòria Democràtica

El Pacte del Tinell de 2003 és el naixement del projecte de Memòria Democràtica per reivindicar les víctimes de la guerra civil espanyola i de la dictadura de Francisco Franco.

El 2005, el Centre d'Estudis Comarcals demana un ajut per organitzar, conjuntament amb l'Arxiu Comarcal, un curs d'inici de la Recerca Col·lectiva sobre el Franquisme al Baix Llobregat coordinada per Carles Santacana. L'any següent es demana un

nou ajut per crear una base de dades de referències bibliogràfiques iniciada per Eva Rosas i completada per Neus Ribas, avui dia cap de projectes.

Sorgeixen noves iniciatives i noves associacions que culminen el 2020 amb la creació de la Xarxa de Memòria Democràtica del Baix Llobregat, en la qual el Centre d'Estudis és una peça fonamental.

Exposicions

El Centre d'Estudis Comarcals té una llarga tradició en exposicions. Fent sinergia amb els textos de *Descobrim el Baix Llobregat*, s'havien llançat les exposicions de "Constructors de somnis. El Modernisme al Baix Llobregat", que va itinerar per diversos municipis entre 1994 i 1996, i "El brogit de la indústria. De la manufactura a la fàbrica", que va itinerar en uns 20 municipis entre el 1997 i el 2000. L'audiovisual de 1998 sobre *El camí de l'aigua* va tenir dificultats per ser traslladat i itinerar.

El 2004, en el marc de la celebració dels 150 anys del ferrocarril de Barcelona a Molins de Rei, es va fer l'exposició "Fent via", que també va recórrer diversos municipis, inclòs l'Hospitalet de Llobregat i el Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú. Encara vindrien les exposicions itinerants "Un riu de festes" (2006-2008), i "Els nostres arxius, la nostra memòria" (2007-2009) realitzada amb l'Arxiu Comarcal i el Consell Comarcal; "Les batalles del

Bruc i la Guerra del Francès al Baix Llobregat (1808-1814)", comissariada per Conxita Solans en el marc del tricentenari de la guerra; "TOTHOM AL CARRER! La lluita antifranquista al Baix Llobregat (1960-1979)", d'Elionor Sellés i José Fernández, fruit del projecte El Memorial Democràtic del Baix Llobregat; o "Sant Feliu de Llobregat i el Baix Llobregat amb el 1714", fruit de la Recerca Col·lectiva sobre els fets i les conseqüències del 1714 a la comarca.

Comentari final

Aquestes notes reflecteixen la meua memòria i les meves vivències en el benentès que han passat uns 20 anys i que part de la documentació del Centre d'Estudis s'ha perdut.

No he tractat algunes qüestions com el projecte d'exposició fallida l'any 2003 sobre l'aeronàutica o el projecte d'*Itinerari de l'Aigua*, en part recuperat de les magnífiques guies de Javier Morata. Tampoc tracto dels Estudis des de la Vivència (dels quals es va fer el de l'habitatge el 2010) o de la dura batalla del 2012 contra Eurovegas amb final feliç, tots ells molt posteriors al període assignat.

En tot cas, agraeixo als milers de persones que, a tots nivells, ens heu acompanyat durant aquests 50 anys del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Tan sols desitjo que la trajectòria iniciada continuï i encara millori en el futur.

Nota d'edició: en aquest QR trobareu la primera versió de l'article de l'autor que no vam poder publicar sencer per les normes d'edició de la publicació

TOTHOM AL CARRER!